

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quæstio 1. An eodem iudicio iudicandi simus quò iudicamus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

Non tantum enim Græca & Syra, sed & fide dignissima quæq; Latina manuscripta, cum Sixtina Bibliis, illud hoc loco ignorant: sicut et veteribus Tractatoribus veteribus, Hilario, Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, & imperfecti operis auctore, ut & recentioribus plerisque omnibus præteritur.

Leue est quod Erasmus nostrum interpretem reprehendit, quasi male dixerit, iudicabimini, id est, iudicabitur de vobis, hoc enim bene in eo refutat Beza. Non enim iudicata duntaxat causa, sed & reus dicitur. Quod si quispiam elegantiarum studiosus refugiat illum loquendi modum, facile nostrum interpretem, Græcismi, & Hebraismi imitatore defendet. Sed nihil opus est. Præcisus ita dicere licitum fuit. Gall. l. i. c. i. iudicatus debiti. Liu. l. 6. iudicatus pecuniæ. Cicero l. 2. de orat. Qui iudicatum duci videt.

Hoc etiam observandum Syra exemplaria variare: alia habent, & non iudicabimini, alia, ut non iudicemini, illi legerunt, וְלֹא יִשְׁפָּטוּכֶם, hanc autem וְלֹא יִשְׁפָּטוּכֶם dela.

QVÆSTIO II.

Licetne iudicare?

§. 1. **A** Nabaptistarum antesignani, ut gladium, & magistratus, ita quoque omnia iudicia ex Christi male intellecta sententia sustulerunt. Eos multa dicta, factaque refutant, & hoc in primis, quod ipsi sine iudicis officio, et si nomen refugiant, tunc esse non possint. Quin ipsa Christi verba satis id indicant. cum ait, ut non iudicemini; fore enim, ut quod iudicium in alios dixerint, eodem & ipsi damnentur. Quod quidem à Deo fieri solet, sed tamen Christus exemplum è lege civili sumit, non omne igitur iudicii genus prohibetur, sed aliqua, quorum sunt manifestæ iniquitates.

§. 2. Principio quidem interdicitur omnibus hominibus, ne temere de iudiciis diuinis, promissis, & gubernatione vel disceptent, vel iudicium sibi sumant. Nihil enim in illam maiestatem contumeliosius, vel indignius committitur, quam cum homo ab ipso creatus, sui ipsius signatus, in finitæ sapientiæ decreta ad tribunal suum reuocare, & retractare præsumit. Hoc quia frequentissimum est, crebro Paulus, & viri Apostolici reprehendunt. Ambros. 5. de Paradiso. Hilat. can. 5. Augustinus innumeris locis. Nostro quidem tempore, quo & scelera, & scelerum poenæ in immensum creuerunt, iudices diuinorum decretorum sedent Caluinistæ: dum peccati procuratorem esse docent. Thesis 4. Piscatoris Caluiniani est, inter vndecim, quas in parasceue sua recitat Vorstius. Constantanensem est Dei voluntati, quod iniustum est, hoc est, ipsius præcepto contrarium. V. g. Homicidium Iudaorum, & proditio Iudæ.

§. 3. Quanquam hoc iudicium sit grauissimum crimen, non tamen literaliter de illo agi puro. Sed temerarium iudicium prohiberi, quo de proximo male vel suspicamur, vel sentimus, vel etiam pronunciamus. Neque enim prolatio sententiæ duntaxat, & animi definitio; sed curiosa inquisitio, suspicioque damnatur. Videatur Chrysost. hom. 24. Aug. Serm. in monte l. 2. iudicando enim de aliis, legem de se quisque statuit; iustum est enim, ut quod iuris quisque in alterum statuerit, eo quoque ipse utatur. Qui igitur alicui delicti rigidus censor est, talem quoque in suis peccatis experietur Deum; nec ab eo misericordiam obtinebit, quam ipse fratri suo negandam esse decreuit.

§. 4. De manifestis igitur proximorum peccatis, iudicare licet, & certo statuere de certis; de dubiis dubie secundum rectam rationem. Idque non magistratui modo, sed etiam priuatis. Et magistratui qui

Adami Conzen in Luang. Tom. I.

dem tam Ecclesiastico, quam civili, sua iurisdicção diuina immota manet. Ita tamen ut animo paterno, & tanquam medicus, sine turbulentis animi affectibus ex aequitate legum iudiciorum sanctitatem colat. Sed maxime in priuatorum iudiciis peccatur, cum odia, inuidiæ, emulationes, superbia, & imprimis Invidia grande vitium, cum de alieno vicio nobis gratulamur, immiscentur. Insignis cautio est, quam nos docet Augustinus, de temp. Dominica 3. post. Trinit. Serm. 11. Audiuimus Euangelistam dicentem: Fratres charissimi, nolite iudicare, ut non iudicemini. Quid est hoc Fratres, cum ipse Dominus in alio loco Euangelij dixerit. Nolite secundum faciem iudicare, sed iustum iudicium iudicate: & alibi dicitur iudicium verum iudicare: Non enim sibi diuina lectio contraria esse potest, sed intellectum sobrium quatit in conuersatione humana, dilectissimi fratres, sunt aliqua quæ rationabiliter reprehenduntur. Sunt vero quadam, quæ non sine peccato iudicantur. Aperte enim mala, & iudicari, & argui debent. Illa vero quæ ignoramus, & verum bono, & malo animo fiant, scire non possumus, iudicare penitus non debemus. Verbi gratia: Vides hominem frequentius ieiunantem, congaude, & nolimini laudare: quia potest hoc & pro humana gloria fieri. Sed & noli vituperare, quia potest & pro Deo, & pro anime remedio ieiunare. Vidisti alium iudicio publico ieiunio velle prandere, cum dilectione adnone. Si dixerit pro stomachi assidue se ieiunare non posse, crede & noli iudicare, quia virumque potest fieri, ut per gulam, vel luxuriam prandere velit, & pro infirmitate ieiunare non possit.

In magnis autem & publicis peccatis, non modo peccatorem iudicari permittit, sed etiam exigit, vultus S. Cypriani auctoritate, quod qui peccantem palpat, fomitem peccati subministrat. Cum enim dedecore & suppliciis vix à peccato homines deterreantur, qualis erit rerum facies, si laudibus eo prouehantur?

VERSUS 2.

In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: Et in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis.

QVÆSTIO I.

An eodem iudicio iudicandi simus quo iudicamus?

§. 1. **S** Augustino hæc quaestio à Deo gratias delegata est, Ep. 49. q. 4. Iam nunc deinde videamus, quale sit quod de mensura peccati atque supplicij proposuit, sic Euangelio calumniatus. Minatur, inquit, Christus sibi non credentibus, æterna supplicia. Et alibi ait: In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Satis, inquit, ridicule atque contrarie. Nam si ad mensuram redditurus est poenam, & omnis mensura circumscripta est sine temporis, quid sibi volunt minæ infiniti supplicij?

Eandem proponunt & gentes l. 21. de ciuit. Dei. c. Culpa reus. 15. Non conuenire temporario delicto supplicia temporaria æterna. Et in libris quidem de ciuitate Dei. Causam redditur æterna poena sit; quia voluntas sua facta na. sic mensurauit, obstinata in delicto. & in Epistola. Voluntatem plecti, quæ enim iudicat sine misericordia, misericordiam non consequetur. In eadem igitur voluntas mensura, inquit, quamuis non æternorum malefactorum æternis de-terna supplicia remetuntur, ut quia æternam voluit haberi licit, peccati perfruitionem, æternam vindicta inueniat seu-ritatem.

Quomodo vero non pugnet, cum eadem mensura æternitas poenarum sic exposuit. Non esse necesse ad eandem rem omnino referre. Vt si dicas, quod plantas, hoc decerpas, non arborum sed pomum. Er: M 2 quod

Adami Conzen
in
Euangelio
Cvi
18

Mensura
proportio-
ne nō gra-
du eadem

quod fecisti, id patieris, non enim si stuprum fecisti, stuprum patieris. Sed quod peccato fecisti, auferendo legem, id etiam consequeris, vt tua vita auferatur. Non agi de eodem genere rerum, sed de proportionē. Et ita sane intelligi debent Chr̄sti verba: de vicissitudine, non gradum paritate. Si in alio seuerus fuisti, aut crudelis, in te seuerus erit Deus, & grauis vltor, qui multiplici supplicio peccata tua compensabit, crudelitatem maiorem, maiore, minorem, minore seueritate. Quemadmodum in p̄mio etiam haustum aquę frigide igitur datum regno cęlorum muneratur. Sensus igitur est, talem in te Deum experieris, qualem hominibus tute exhibueris. Amicus amicum, hostis inimicum, clemens clementem. Durus seuerum habiturus es.

§.5. Leue est, & supra etiam monti, quod hic Beza
Qui uerat Augustinum irridet, & putat illa uerba: *Nolite iudicare*
id re, Augustino imposuisse, ut amen a ripeter de libero
esse in ho- arbitrio d' spuarid, cum tamen sit in Græco, *non re iui-*
minis pote- se, *ne iudicate.* Quasi uero Christus moneat, *ne iudice-*
re docet. mus, si ciat, id in nostra potestate non esse. Vide Bel-
 larm. de grat. & lib. arb. l. i. c. 2. Porro de modo iudi-
 ciorum accurate disputat Augustinus Serm. citato.
Quin Chrysost. Beda. Greg. l. 8. Ep. 45. asserunt nos à
 Domino moneri, ut nolimus, quod uelle poteramus.
 Nisi dicamus Adonibezec non potuisse non reges
 mutilatos sub mensam cogere. Iud. 1. aut Amanem
 non potuisse non crucem statuere Mardocheo, qui
 suis machinis, artibusque captus est, & consentaneum
 factis finem sortitus.

Ταῖς αὐταῖς τέχναισιν ἀλώσεται αἵσπερ ἐπῆρξε.

Οἷατ' ἀνὴρ ἔρξῃ τοῖον τελεῖ· αὐτὸν ἱκάνει.

Artibus suis quisque quas exernit, capitur.

Qualia quisque opera facit, talem finem assequitur.

Ne illi quidem eo improbitatis venerant, ut in
Deum scelera illa referrent. Optime Adonizebec.
Iud. i. 7. septuaginta.

Eadem sententia Iudaei videntur in Thalmude, de suspecta vxore חמקתא hamecanne, & in sanhedrin tract. i. de iudiciis. vbi sic effertur. כבוד שמים בבורר בה מבורר *In mensura qua homo metitur in ea, metiuntur illi.*

S. 6. Quod dicit *על פ*, in quo, imitatione dialecti Hebraica factum est; Latini & Græci sine præpositione ornatus loquuntur. Non est comparatio in iudicii malitia, vt dixi, sed feruenter. Non enim qui temere ad alios iudicandos, calumniandosque prompunt, temere a Deo iudicantur, sed summa sapientia, & æquitate; Nam si simile, aut grauius in te delictum inuenitur, eo quod in proximo te ferre iudicasti, non est dubium, quin in eodem te quoque condemnaris. Atque hoc est, quod ait, qua mensura mensi fueritis. Hebraum est Proverbiū מידה כקנה מידה *Midda keneged midda*, mensura est regione mensura. Eadem inquam, mensura; sed proportionē maiore: Quia hocipsum, iudicalem alium, peccatum est. Ignoscas igitur alius multum, tibi nihil.

Egomet mi ignosco, Marius inquit

Stultus, & improbus hic amor est, dignusque notari.

Quid tua peruideas oculis male lippus inunctis.

Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum

Quam aut aquila aut serpens Epidamius?

Iudicium igitur dabatur, siue in eodem, siue in di-
uerso crimine.

VERSUS 3.

*Quid autem vides festucam in oculo
fratris tui & trabem in oculo tuo
non vides?*

*Versus 4. Aut quomodo dicis fra-
tri tuo: sine cyciam festucam deo-
culo tuo, & ecce trabs est in oculo
tuo.*

*Versus 5. Hypocrita, eijce primum
trabem de oculo tuo, & tunc vide-
bis eijcere festucam de oculo fra-
tris tui.*

QVÆSTIO I.

Quid trabs & festuca?

S. i. **F**estuca seu *xap̄* & est minimum ligni rame-
rum, quod digitus oculisque, interdum etiam
sine doloris sensu, ingreditur, a siccitate ita dicta Grae-
cis. Ea minuta peccata significantur. Ch. vii hom. 24.
vocat leuissima. S. August. hom. 16. cum festuca ostendit
manere caritatem, ideoque iustitiam, exemplum
ponitur: *Nam & filijs nostris quandoque irascimur, fi-
lios vero odisse, quis inuenitur? Nec damus alteri filijs discipli-
nam, nisi aliquantum irascendo, & indignando, nec tamen da-
remus discipulam nisi amando.* Festuca igitur Augusti-
no est levis irae commotio, quae amando puni t deli-
cta, ne indugendo oderit. Certe inter festucam, &
tribem tanta est ex natura rei differentia, ut festuca le-
uiter portari queat, tribus autem fit importabilis, &
non solum oculum destituit, sed etiam totum cor-
pus hominis opprimat, si illi imponatur. Si autem om-
nia aeterna morte digna essent, quis credat quaedam
ita extenuari?

Occurrit tamen Pareus contra Bellarminum. Non extenuat peccata, sed perstringit hypocritas, qui cum sint mortali crimine obnoxii, minora peccata fratribus non concedunt. Culicem liquantes, & camelum glutientes.

Respondet; Non est hoc soluere nodum, sed re-
stringere. Nam 1. mortalia hypocritarum opponit mi-
noribus fratribus, quæ concedere fratribus debent hy-
pocritæ, non autem recte mortalia opponuntur con-
cedendis, si & hæc recte digna sunt, nec festuca est,
sed trabs ferrea ob quam milies, milies ignes debent
uræ æterni, ob quam merito, mundum funditus Deus
euertit. ut Beza docet. 2. Hic saltem quod ante nega-
bat proportio iustituitur peccatorum, mortalium in
hypocritis, minorum in fratribus, ergo & in proci-
fili, quocirca aduersarius illud etiam huc recitat. *Ita*
quantæ culicem, camelum glutientes. 3. Mortalium & Ve-
nialium ex natura discrimen apparet, dum festuca le-
uis, moleflans, non excæcat, trabs opprimenti, occi-
dentique confertur. Argumentum autem Cardinalis
est ab Augustino Hom. 16. de Verbis Domini. Multum
interfuit turbatum oculum, & extinctum. Festuca tur-
bat, trabs extinguit. Et Sermone 202. de tempore. Quia ta-
men festuca significet videamus? Subita enim iracundia festu-
ca est, ira vero quæ in longum tempus protrahitur, dum per ad-
um falsis suspicionibus nutritur, trabs efficitur. Et paulo
post: Nam cordis oculum festuca turbat, trabs excæcat. Et,
secundum hæc ergo per subitanam iram cordis oculus turba-
tur, per adum lumen caritatis exstinguitur. Nunc dic Au-
gustino, non extenuat, non comparat peccata, omnia
sunt mortalia.

Neque Dei gloriam quaerit tanta peccatorum exaggeratione aduectarius, quantum in se est, illam cum animarum salute penitus perfundat. Non enim modo peccata, sed ipsum lumen cordis, ipsa caritas ex cunctis mentis festuca, imo trabs est, oculum excaecans, corpus opprimens.

Redarguitur quidem prompta hypocrisis ad alios re-